Idérika ingenjörer kammar noll

Publicerad: 2012-04-02 13:02
Medicintekniska ingenjörer som anpassar och förbättrar utrustning på sjukhusen får ingen ersättning för de uppfinningar de gör på jobbet. En av dem är Eva-Lotta Yngvesson som arbetar på Sahlgrenska i Göteborg. Hennes frågor har juristen Marianne Lettström, som är knuten till Ingenjörsamfundet, försökt reda ut.

Eva-Lotta Yngvesson arbetar som medicinteknisk ingenjör på SU/Sahlgrenska i Göteborg. Ofta gör hon och hennes kollegor anpassningar och förbättringar av medicinteknisk utrustning. De utvecklar hjälpmedel som underlättar arbetet för sjukvårdspersonal och förfinar tillverkarnas produkter, men de har inga patent på sina uppfinningar.

- *Vi gör en hel del bra uppfinningar på avdelningen, men vad jag vet har vi inte fått någon ersättning för dem. Det görs detaljer och förbättringar varje dag, men det kommer inte fram. Det känns som om det inte är någon idé att försöka få ersättning*, säger medicintekniska ingenjören Eva-Lotta Yngvesson.

LANDSTINGEN OINTRESSERADE AV UPPFINNINGAR

Och hon har tyvärr rätt. Landstingen är helt ointresserade av att ta patent på arbetstagares uppfinningar. Under 2000-talet har bara fyra patentansökningar från landsting inkommit till Patent- och registreringsverket och samtliga har avskrivits, det vill säga det har hänt något under ansökningsprocessen som gjort att landstingen inte gått vidare med ansökan.

Det finns med andra ord inga landsting i nutid som ersätter sina medicintekniska ingenjörer för uppfinningar de gjort på jobbet. Om landstingen skulle ha gått vidare och fått patent, då skulle lagen om rätten till arbetstagares uppfinning (LAU 1949:345) träda in och då skulle Eva-Lotta ha rätt till ersättning från sin arbetsgivare.

RÄTT TILL ERSÄTTNING

Enligt arbetsrätten tillhör allt som den anställde gör arbetsgivaren – allt utom uppfinningar. När det gäller uppfinningar går Patentlagen in och ger den som gjort en patenterbar

uppfinning ensamrätt att utnyttja och tjäna pengar på den, men arbetstagaren måste erbjuda sin arbetsgivare förstahandsrätten att överta uppfinningen.

Om arbetsgivaren övertar uppfinningen har arbetstagaren i princip alltid rätt till ersättning. Inom den privata sektorn har det på senare år funnits flera fall då arbetstagare fått miljonbelopp i ersättning. Hur stor är kunskapen bland landstingsanställda om deras rättigheter till uppfinningar?

- Detta är mer eller mindre okänt, i varje fall inom medicinteknik. Smarta sjuksköterskor vet jag har vänt sig till en organisation inom Västra Götalandsregionen med sina uppfinningar, svarar Eva-Lotta Yngvesson.

ANSÖK OM PATENT PÅ DIN UPPFINNING

Landstingen vill som sagt inte ta patent på uppfinningar och därför står idérika medicintekniska ingenjörer ensamma. Det kan vara både bra och mindre bra, ska det visa sig.

Marianne Lettström, jurist.

- När landstingen friskriver sig får den anställde hela rätten till uppfinningen. Det finns sjuksköterskor och läkare som själva lämnat in patentansökningar på sina uppfinningar och tjänat pengar på dem. Privata bolag som Mölnlycke och Johnson & Johnson tar patent på allt, till exempel på detaljer i blöjor och plåster. Även inom läkemedelsindustrin är patent en överlevnadsfråga. Det är just inom dessa branscher som verkar globalt som stora ersättningar av så kallad skälig ersättning på miljoner kronor betalats ut, berättar juristen Marianne Lettström som specialiserat sig på arbetstagares uppfinningar.

INGEN HJÄLP FÖR DE IDÉRIKA

Offentliganställda lever i en gråzon vad det gäller rättigheter till uppfinningar. Eva-Lotta Yngvesson berättar om att det ibland blir diskussioner när en anställd slutar och flyttar till ett annat sjukhus och då vill ta med sig de förbättrade hjälpmedlen till sin nya arbetsplats eller när ett annat sjukhus får nys om en förbättring som de också skulle kunna ha nytta av. Sahlgrenska sjukhuset kan inte tillverka produkten i större serier eftersom det inte finns utrymme eller resurser till det, men framförallt finns det ingen rutin för hur man hanterar en sådan här situation. Om det fanns det skulle uppfinnaren kunna få hjälp med att tillverka och distribuera, men det finns ingen hjälp eller ersättning att få.

- Man måste avgöra i varje fall vad uppfinningen gäller. Är den patenterbar kan sjukhuset ge rätten till den anställde att kommersialisera produkten om det är en egen produkt. Många uppfinningar rör förbättringar på inköpt material och i dessa fall måste leverantören kontaktas om uppfinningen är patenterbar. För uppfinningar som är

ett tillbehör kan man söka hjälp hos Almi för tillverkning eftersom sjukhuset inte har något intresse av att själva tillverka och försälja.

- *Du kan alltid ta med dig din kunskap när du går vidare till nästa arbetsgivare. Alla vill göra ett bra jobb. Om uppfinningen inte är skyddad av patent och inte är en specifik företagshemlighet får man ta med sig uppfinningen. Om uppfinningen är allmänt känd får vem som helst använda den. Sedan ska man inte agera illojalt mot sin arbetsgivare, men när man har slutat och vill använda sin yrkeskompetens på sin nya arbetsplats kan det inte uppfattas som illojalt,* förklarar Marianne Lettström.

ANPASSAR UTRUSTNING UTAN ERSÄTTNING

Många arbetsdagar löser Eva-Lotta Yngvesson och hennes kollegor problem för vårdpersonalen. En vanlig arbetsuppgift är att de anpassar medicinteknisk utrustning. Ett fall som Eva-Lotta minns var när de anpassade ett befintligt fotstöd till ett nytt operationsbord. Hon berättar att tillverkaren av operationsbordet tog med sig idén och Eva-Lotta och hennes arbetskamrater fick en smörgåstårta som tack för hjälpen. Vad hade de kunnat göra?

- *Det här är knepigt. Rätten till arbetstagares uppfinningar regleras mellan arbetsgivare och arbetstagare. Här kommer en tredje part in, tillverkaren. Det finns ingen lagstiftning som tvingar dem att ersätta den landstingsanställda för idén. I så fall ska arbetsgivaren, alltså landstinget, gå på tillverkaren och om det är en patenterbar uppfinning är arbetsgivaren skyldig att ge arbetstagaren ersättning. I det här fallet som Eva-Lotta berättar om med fotstödet är det idag väldigt svårt att få ersättning,* säger Marianne Lettström.

SÅ HÄR KAN DU GÖRA

Man förstår att personalen vill få bekräftelse och premieras för sitt arbete. Under intervjun återkommer Eva-Lotta flera gånger till att ”det är ingen idé” att försöka få ersättning, man vet ju inte om den är patenterbar eller hur man skall gå tillväga. Finns det något sätt?

- *Eva-Lotta skulle kunna anmäla uppfinningen till sin arbetsgivare om den är patenterbar. Då måste landstinget reagera. Om de friskriver sig och hon får rätten till uppfinningen ska hon gå vidare till tillverkaren och berätta att hon har en uppfinning som är patenterbar som de kan få men under förutsättning att hon får ersättning,* föreslår Marianne Lettström.

LÄTTARE ATT HITTA INFORMATION

Arbetstagares rättigheter till uppfinningar är okänt för många anställda inom den offentliga sektorn. Ett skäl är naturligtvis att arbetsgivarna är så ointresserade av att söka patent. Ett annat kanske är att det inte finns lättillgänglig information.

- *Jag skulle vilja ha en lätt kanal för att få mer information. Tänk om det fanns en hemsida man kunde söka på,* önskar sig Eva-Lotta Yngvesson.

Det är en önskan som Eva-Lottas fackförbund Vision skulle kunna ta till sig. Idag finns informationen hos deras yrkesorganisation för ingenjörer, tekniker och naturvetare Ingenjörsamfundet, men då gäller det att man vet var man ska leta.

Ingenjörsamfundet erbjuder också sina medlemmar gratis juridisk rådgivning upp till 2 timmar kring arbetstagaruppfinningar. Även det är okänt för de flesta.

Av: Helena Thorén, helena.thoren@ingenjorsamfundet.se

Ansvarig utgivare: Terje Andersson, terje.andersson@ingenjorsamfundet.se